

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annettua lakia.

Ehdotetut muutokset johtuvat pääasiassa uudesta yliopistolaista, joka tuli voimaan vuoden 2010 alusta. Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen nimi muutettiin Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen instituutiksi. Samalla se siirrettiin Helsingin

yliopiston matemaattis-luonnontieteelliseen tiedekuntaan kuuluvan kemian laitoksen yhteyteen. Instituutin suorittamien lakisääteisten viranomaistehtävien johdosta ehdotettuun lakiin lisättäisiin säännökset instituutin hallinnosta, instituutin johtokunnan kokoonpanosta ja valintatavasta.

Kemian alan toiminnanharjoittajan ilmoitusvelvollisuutta täsmennettäisiin. Muut muutokset ovat pääosin teknisiä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syysyllä 2010.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA JA EHDOTETUT MUUTOKSET.....	3
3 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	6
3.1 Taloudelliset vaikutukset sekä vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	6
3.2 Yritys- ja yhteiskunnalliset vaikutukset.....	6
4 ASIAN VALMISTELU.....	6
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	7
1 Lakiehdotuksen perustelut.....	7
2 Voimaantulo.....	9
LAKIEHDOTUS.....	10
kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.....	10
LIITE.....	14
RINNAKKAISTEKSTI.....	14
kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.....	14

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Hallituksen esityksessä ehdotetaan saatavaksi ajan tasalle Suomen kemiallisten aseiden yleissopimusta koskevan lainsäädännön terminologia, joka on osittain muuttunut uuden yliopistolain voimaan tuleminen myötä 1.1.2010 lähtien. Kemiallisen aseiden kielto- ja valvontasopimuksen instituutin hallintoa on sen suorittamien lakisäätöjen viranomaistehtävien johdosta pyritty täsmentämään. Lisäksi esitetään tarkennusta, jonka avulla pystytään lisäämään kansallisen viranomaisen mahdollisuutta saada tietoa. Samalla esitetään tehtävän joitakin muita päivityksiä ja tarkennuksia.

2 Nykytila ja ehdotetut muutokset

Kemiallisten aseiden kehittämistä, tuotantoa, varastointia ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskeva yleissopimus (Chemical Weapons Convention, CWC), myöhemmin yleissopimus, tuli voimaan vuonna 1997 (SopS 17–19/1997) ja siihen on toistaiseksi liittynyt 188 valtiota. Yleissopimuksen toteutumista edistää ja valvoo Kemiallisten aseiden kieltojärjestö OPCW (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons), jonka päämaja on Haagissa Alankomaissa.

Suomen voimassa oleva kemiallisten aseiden kieltäminen koskeva lainsäädäntö perustuu yleissopimuksen hyväksymisestä sekä sen soveltamisesta annettuun lakiin (346/1997, sellaisena kuin se on muutettuna laeilla 347/1997, 623/1999, 485/2007, 793/2009, 1384/2009) ja asetukseen kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain voimaantulosta (348/1997), sellaisena kuin se on muutettuna asetuksilla (498/1997) ja (1047/1999), jäljempänä voimaansaattamisasetus.

Yleissopimus kieltää kemiallisten aseiden kehittämisen, valmistamisen, käytön ja luo-

vuttamisen sekä tähtää niiden hävittämiseen kaikkialta maailmasta. Sopimus ei kiellä rauhanomaiseen käyttöön tarkoitettujen kemikaalien käyttöä, tuotantoa ja myyntiä, mutta sillä on todentamistehtävä, jolla se valvoo, että kyseiset toimet ovat yhdenmukaisia sopimusvelvoitteiden kanssa.

Suomi ratifioi yleissopimuksen vuonna 1995 ja tukee kemiallisen aseiden yleissopimuksen vahvistamista monilla toimenpiteillä. Suomella ei ole kemiallisia aseita, eikä sillä ole myöskään ollut tarkoitusta hankkia niitä. Kemiallisen aseiden yleissopimuksen ylin toimenpanoelin Suomessa on ulkoasiainministeriö. Ulkoasiainministeriön rahoittama Kemiallisen aseiden kielto- ja valvontasopimuksen instituutti, jäljempänä instituutti, perustettiin vuonna 1994, jolloin sen nimi oli Kemiallisen aseiden kielto- ja valvontasopimuksen valvontalaitos aina 31.12.2009 saakka. Yliopistouudistuksen myötä nimi muutettiin Kemiallisen aseiden kielto- ja valvontasopimuksen instituutiksi.

Instituutti tukee kemiallisen aseiden yleissopimuksen valvontaa kehittämällä tutkimusmenetelmiä kemiallisille taisteluaineille ja antamalla alaan liittyvää koulutusta. Se toimii kemiallisen aseiden yleissopimuksen määrittelemänä kansallisena viranomaisena Suomessa. Instituutin viranomaistehtäviin kuuluvat yleissopimusta koskevien tietojen toimittaminen yrityksille ja viranomaisille, sopimuksen edellyttämien tietojen kerääminen Suomen kemianteollisuudelta, kansallisten ilmoitusten valmistaminen OPCW:lle sekä osallistuminen Suomessa tehtäviin OPCW:n määräämiin tarkastuksiin.

Instituutti toimi 31.12.2009 saakka Helsingin yliopiston erillislaitoksena. Uuden yliopistolain (558/2009) myötä instituutti liitettiin 1.1.2010 alkaen Helsingin yliopiston matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan alaisen kemian laitoksen yksiköksi. Helsingin yliopiston hallituksen 8.10.2009 hyväksymän yliopiston uuden johtosäännön mukaan (30 §) kunkin laitoksen johtaja johtaa ja valvoo laitoksen toimintaa sekä vastaa laitoksen yleisestä toiminnasta, henkilöstöhallinnosta ja sen toteutumisesta yliopiston henkilöstöpolitiikan mukaisesti sekä laitoksen ta-

loudesta. Johtaja päättää laitoksen sisäisistä asioista, ellei asia säädöksen tai määräyksen mukaan kuulu jonkun muun toimivaltaan.

Helsingin yliopiston johtosäännön muutos aiheuttaisi muutoksia instituutin toimintaan. Tästä syystä instituutin suorittamien lakisääteisten viranomaistehtävien johdosta hallituksen esityksessä ehdotetaan lakiin sisällytettäväksi säännöksiä instituutin hallinnosta, instituutin johtokunnan kokoonpanosta ja valintatavasta sekä rahoituksesta.

Instituutin erityinen asema on huomioitu Helsingin yliopiston uuden johtosäännön 2. luvussa, 6 §, jossa todetaan seuraavasti: ”Matemaattis-luonnontieteelliseen tiedekuntaan sijoitetuilla Kemiällisen aseenn kieltosopimuksen instituutilla (VERIFIN) ja Seismologian instituutilla on viranomaistehtäviä, joiden hoitamisesta ja muusta toiminnasta määrätään erillisissä johtosäännöissä.”

Tarkoituksena ei täten ole muuttaa instituutin asemaa tai sen tehtäviä, vaan säilyttää sen asema kansallisena viranomaisena, jolla on tiettyjä, luonteeltaan luottamuksellisia tehtäviä ja velvollisuuksia kemiällisen aseenn yleissopimukseen perustuen ja jonka toiminnasta ja määrärahoista päättää sen johtokunta. Mikäli asiaa ei instituutin uuden johtosäännön puuttuessa nyt tarkenneta laissa, uuden yliopistolain ja yliopiston johtosäännön myötä voi syntyä epäselvyyttä instituutin asemasta, tehtävistä sekä sen toimimisesta kansallisena viranomaisena. Lakisääteiset viranomaistehtävät ja niiden luottamuksellisuus pitää voida edelleen säilyttää.

Viranomaistehtävien osalta instituuttiin sovelletaan hallinnon yleislakeja sekä virkavastuuta koskevia säännöksiä. Lain 3 §:ssä on säädetty viranomaisten välisestä tietojenvaihdosta. Lisäksi lain 8 §:ssä on säädetty, että kemiällisten aseiden kieltöjärjestöltä saatuja luottamuksellisiksi määriteltyjä tietoja ei saa paljastaa tai käyttää yleissopimuksen vastaisesti. Kyseistä pykälää ehdotetaan tarkennettavaksi, jotta pykälästä käy ilmi, keneen salassapitovelvoite kohdistuu.

Instituutin (aikaisemmin valvontalaitos) nimenmuutoksesta päätettiin instituutin johtokunnan kokouksessa 25.9.2009, jotta kemian laitoksen alaisuuteen ei liitettäisi toista ”laitosta”. Täten Kemiällisen aseenn kieltosopimuksen valvontalaitoksen nimi muutettiin *Kemiällisen aseenn kieltosopimuksen instituuti-*

tiksi. Englannin- ja ruotsinkieliset nimet säilyvät muuttumattomina (Finnish Institute for Verification of the Chemical Weapons Convention; Verifikationsinstitutet för Konventionen mot kemiska vapen), samoin kuin aikaisemmin käytetty lyhenne VERIFIN.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisättäväksi myös tarkennus kemian alan toiminnanharjoittajan ilmoitusvelvollisuudesta koskien Kemiällisen aseenn yleissopimuksen liitettäviä ns. 1 kemikaaleja. Yleissopimuksen kemikaaliliitteen 1 luettelossa mainittujen kemikaalien tai lähtöaineiden tuottamiseen, hankkimiseen, säilyttämiseen tai käyttämiseen vaaditaan lähtökohtaisesti Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen lupa. Poikkeuksena tästä ovat olleet kemikaalit, joiden yhteismäärä toiminnanharjoittajaa tai laitosta kohden on alle 100 grammaa vuodessa. Vaikka ilmoitusta ei toistaiseksi ole vaadittu luettelon 1 kemikaaleista alle 100 g koskevalta toiminnan osalta, eikä sitä myöskään vaadita Kemiällisen aseenn yleissopimuksessa, on perusteltua saattaa tiedot kansallisen viranomaisen ja sitä kautta ulkoasiainministeriön tietoon.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen johdannon mukaan liitteen 1 luettelon kemikaalit ja lähtöaineet ovat erittäin vaarallisia ja ne voivat pieninäkin annoksina johtaa kuolemaan. Liitteen 1 luettelon kemikaalit ja lähtöaineet ovat sellaisia, joita on kehitetty, tuotettu, varastoitu tai käytetty kemiällisenä aseena tai jotka muutoin muodostavat suuren riskin sopimuksen toimeenpanolle, koska niillä on kemiällisinä aseina käytettyjä kemikaaleja vastaavat ominaisuudet tai muu sellainen tappava tai toimintakyvyttömäksi tekevä ominaisuus, joka mahdollistaisi käytön kemiällisenä aseena, tai niitä voidaan käyttää kemiällisen aseenn lähtöaineena. Useimmilla luvanalaisista kemikaaleista on lisäksi vähän tai ei lainkaan käyttöä muihin kuin yleissopimuksen kieltämiin tarkoituksiin.

Lista 1 kemikaalit sisältävät hermokaasuja (esimerkiksi sariini ja somaani), syövyttäviä aineita (esimerkiksi sinappikaasu) ja toksineja (esimerkiksi risiini). Muun muassa hermokaasuja voidaan valmistaa suhteellisen helpoilla kemiällisillä tekniikoilla. Kemiällisen aseenn kieltosopimuksen instituutin mukaan jo 10 milligrammaa erittäin myrkyllistä hermokaasua (VX) riittää yhden ihmisen ja

noin 200 grammaa miljoonan ihmisen surmaamiseen. Instituutin mukaan toksiinit ovat edellistäkin myrkyllisempiä: 0,2 milligrammaa risiiniä riittää yhden ihmisen surmaamiseksi. Edellä mainitut tappavat määrät ovat kuitenkin teoreettisia eli käytännössä kemikaalien aiheuttamat tuhot riippuvat siitä, kuinka tehokkaasti ne pystytään levittämään.

Instituutti on vuosittaisessa, teollisuudelle lähettämässään kemikaaleja koskevassa kyselyssä kerännyt tietoa kemiallisen aseiden yleissopimuksen luettelon 1 kemikaaleista. Jotta tiedonsaanti parantuisi ja jotta mahdollisilta väärinkäytöksiltä vältyttäisiin, myös tutkimuslaitokset tulisi velvoittaa ilmoittamaan luettelon 1 kemikaaleihin liittyvästä toiminnastaan kansalliselle viranomaiselle. Ehdotuksen tarkoituksena on siten lisätä kansallisen viranomaisen mahdollisuutta saada tietoa ja ennakoita mahdollisia turvallisuusriskejä. Mikäli muutosta ei tehdä, on olemassa riski, että vaarallista lista 1 kemikaalia mahdollisesti kehitetään, tuotetaan tai varastoidaan tutkimuslaitoksissa.

Vuonna 2004 hyväksytty turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1540 asettaa YK:n jäsenvaltioille veloitteen ryhtyä kaikkiin tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin sen estämiseksi, ettei joukkotuhoukseita, niihin liittyvää materiaalia tai niiden kantolaitteita joudu ei-valtiollisten toimijoiden käsiin. Päätöslauselma velvoittaa valtioita kehittämään rikoslainsäädäntöään sekä lisäämään kansainvälistä yhteistyötä joukkotuhouksien leviämisen estämiseksi. Suomi on sitoutunut päätöslauselman vaatimuksiin ja työskentelee aktiivisesti päätöslauselman päämäärien saavuttamiseksi, mitä tässä ehdotettu lisäys ilmoitusvelvollisuudesta edustaa.

Kemiallisten aseiden kieltojärjestö OPCW hyväksyi 2. joulukuuta 2009 päätöksen (C-14/DEC.4), jonka mukaan kemikaaliseosten sisältämät luetteloiden 2A ja 2A* kemikaalit on ilmoitettava, mikäli niiden pitoisuus seoksessa on 1 % tai yli 1 %:n. Tämän lisäksi kemikaaliseosten sisältämät luetteloiden 2A ja 2A* kemikaalit tulisi ilmoittaa, mikäli niiden pitoisuus seoksessa on 1–10 % sellaisessa tapauksessa, että vuotuinen valmistus-, käsittely- tai kulutusmäärä ylittää yleissopimuksessa määrätyt tarkastusrajat (sopimuksen verifikaatioliite, osa VII, kappale 12).

Rajat ovat 1000 kg 2A kemikaaleille ja 10 kg 2A* kemikaaleille.

Tässä yhteydessä ei kuitenkaan esitetä edellä mainittujen päätösten sisällyttämistä lakiin, sillä nykyisen käytännön ja sen lakisääteisten viranomaistehtävien mukaisesti instituutti kerää vuosittain tiedot kemian teollisuudelta kemikaaleja koskien. Täten nykyinen lainsäädäntö antaa kansalliselle viranomaiselle tarvittavat välineet tiedon keräämiseksi ja kattaa em. muutokset, mistä syystä lakia ei ole tarpeen muuttaa. Sama koskee OPCW:ssa 16.5.2000 tehtyä päätöstä (EC-MX/DEC.1), jossa pyydetään ilmoittamaan kemikaaliseosten sisältämät luetteloiden 2B ja 3 kemikaalit, mikäli niiden pitoisuus seoksessa on 30 % tai yli 30 %. Lainsäädännön muutokselle ei tässäkin tapauksessa ole tarvetta, koska tiedot saadaan instituutin tekemän kyselyn kautta ja nykyinen lainsäädäntö kattaa päätöksessä vaadittavat tiedot. Lainsäädäntö kattaa muutokset Suomen tapaan myös muun muassa Norjassa ja Sveitsissä. Lainsäädäntö ei ole kattanut muutoksia muun muassa Saksassa ja Ruotsissa, joiden on tarkoitus tehdä siihen muutoksia.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan lisäksi päivitettävän kemikaalien tuontia ja vientiä koskien viittaus neuvoston asetukseen (EY) kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta siten, että laissa viitataan Euroopan unionissa tehtyyn, ajankohtaiseen asetukseen (EY) N:o 428/2009. Lisäksi lakia täsmennetään perustuslakivaliokunnan käytäntöä vastaavaksi tarkastus- ja valvontaoikeuksien osalta. Lakia ehdotetaan täsmennettäväksi myös toiminnanharjoittajan määrittämisen osalta.

Hallituksen esitystä laadittaessa on keskusteltu myös instituutin tiedonantomahdollisuuksista ja -velvollisuuksista poliisi-, tullija rajavartiolaitosviranomaisille (PTR-viranomaiset). PTR-viranomaisten ja instituutin välinen yhteistyö nähdään erittäin tärkeäksi, mistä syystä yhteistyötä ehdotetaan vahvistettavan olemassa olevien PTR-viranomaistapaamisten kautta. Näin voidaan valtioneuvoston asetuksen (257/2001) 4 §:n mukaisesti tarkastella paremmin mahdollisuuksia kehittää kullekin viranomaiselle kuuluvien tehtävien suorittamista varten tarpeellisten tietojen saamista, viranomaisten rekistereiden ja lo-

makkeiden yhteiskäyttöä sekä tietojärjestelmien yhteensopivuutta.

Tällä hetkellä instituutti kerää teollisuudelta, tutkimuslaitoksilta ja sairaaloilta tietoa yleissopimuksessa listatuista kemikaaleista. Tieto kattaa mm. kemikaalien nimet, tunnistetiedot, tuotanto- ja kulutusmäärät, laitosten nimet ja sijaintipaikkakunnat. Tuonti- ja vientitiedot pyydetään kemikaalien tuojilta ja viejiltä ainoastaan listattuja kemikaaleja koskien. Instituutti laatii saamiensa vastausten pohjalta kansallisen ilmoituksen Kemiällisen aseiden kieltojärjestölle OPCW:lle. Instituutti ei ole luovuttanut tietoja kansallisista ilmoituksista instituutin ulkopuolelle, mikä on noudattanut yleissopimuksen edellyttämää salassapitovelvoitetta (Annex on the Protection of Confidential Information).

Tarvittavat, edellä mainitut muutokset tehdään myös voimaansaattamisasetukseen, joka viedään erikseen Tasavallan Presidentin hyväksyttäväksi.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset sekä vaikutukset viranomaisten toimintaan

Kemiällisten aseiden yleissopimusta koskevan lainsäädännön muutokset ovat vaikutuksiltaan vähäisiä. Esityksellä ei voida nähdä olevan taloudellisia vaikutuksia.

Esityksellä ei myöskään voida katsoa olevan merkittäviä vaikutuksia viranomaisten tehtäviin. Mikäli esitetyt muutokset ei tehdä, instituutin asema ja sen lakisäätteiset viranomaistehtävät *de facto* muuttuvat aikaisemmasta.

Esityksen nähdään lisäävän kansallisen viranomaisen mahdollisuutta saada tietoa ja mahdollisesti helpottavan viranomaisten toimintaa, kun vaarallisen kemikaalin (lista 1) mahdollisesta hallussapidosta tai käytöstä voidaan saada enemmän tietoa. Esitetty muutos ei aiheuta viranomaistehtävien lisäämistä.

3.2 Yritys- ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Esitykseen sisältyvillä muutoksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia yritysten liiketoiminnan edellytyksiin. Esitys lisää kansallisen viranomaisen mahdollisuutta saada tietoa, minkä avulla voidaan ennakoida potentiaalisia väärinkäytöksiä, kun kemikaaleja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta täsmennetään tutkimuslaitosten osalta.

Suomessa ei tällä hetkellä ole merkittävässä määrin sellaista kemian teollisuutta tai sellaisia tutkimuslaitoksia, jotka käyttäisivät yleissopimuksen kemikaaliliitteen kolmessa luettelossa mainittuja kemikaaleja tai lähtöaineita. On hyvin vaikeaa arvioida, kuinka montaa suomalaista tutkimuslaitosta tai yritystä muutos koskisi. Voidaan kuitenkin arvela sen koskevan enintään kymmentä Suomessa tällä hetkellä toimivaa tutkimuslaitosta ja yritystä, jotka mahdollisesti käyttäisivät kemikaaliliitteen 1 luettelon kemikaaleja. Mikäli näin olisi, nyt esitetyllä muutoksella voitaisiin nähdä olevan vaikutuksia myös rikostorjunnan kannalta.

Muutoksella ilmoitusvelvollisuudesta vahvistetaan Suomen sitoutumista YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1540 asettamiin velvoitteisiin.

4 Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu ulkoasiainministeriössä. Esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, puolustusministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä sekä Kemiällisen aseiden kieltosopimuksen instituutilta, Helsingin yliopistolta, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta ja Kemianteollisuus ry:ltä. Lausunnoissa esitetyt huomiot ja muutokset on sisällytetty soveltuvin osin hallituksen esitykseen ja niistä on keskusteltu asianomaisten ministeriöiden kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

2 §. *Viranomaiset.* Pykälässä ehdotetaan muutettavaksi Kemiällisen asean kieltosopimuksen valvontalaitos Kemiällisen asean kieltosopimuksen instituutiksi uuden yliopistolain (558/2009) voimaantulemisen myötä. Instituutin nimenmuutoksesta päätettiin instituutin johtokunnan kokouksessa 25.9.2009, jotta kemian laitoksen alaisuuteen ei liitettäisi toista ”laitosta”. Tältä osin kyse on tekstin teknisestä muuttamisesta vastaamaan nykytilaa.

Vastaavat edellä mainitut tekniset muutokset koskevat seuraavia pykäläiä:

4 §, 4 a, 4 b ja 4 c §, 5 §, 10 § sekä 11 §.

Instituutin suomenkielisellä nimenmuutoksella sekä muilla säännösten tarkennuksilla ei ole tarkoitus muuttaa instituutin aiempia tehtäviä tai toimivaltuuksia, vaan säilyttää sen asema kansallisena viranomaisena, jolla on tiettyjä, luonteeltaan luottamuksellisia tehtäviä ja velvollisuuksia kemiällisen asean yleissopimukseen perustuen. Lakisääteiset viranomaistehtävät ja niiden luottamuksellisuus pitää voida edelleen säilyttää.

Tarkoituksena ei ole myöskään esittää säännöksiä, jotka olisivat ristiriidassa uuteen yliopistolakiin (558/2009) nähden. Tästä syystä pykälän 4 ja 5 momentissa säädetään tarkemmin Kemiällisen asean kieltosopimuksen instituutin hallinnosta, johtokunnan kokoonpanosta, johtokunnan valintatavasta, määrärahojen käytön suuntaviivoista ja hyväksymisestä sekä toiminta- ja käyttösuunnitelmien ja toiminta- ja talouskertomuksien hyväksymisestä huomioiden instituutin asema kansallisena viranomaisena.

Lisäysten tarkoituksena on siten säilyttää instituutin asema kansallisena viranomaisena, vaikka instituutti onkin hallinnollisesti uuden yliopistolain (558/2009) myötä 1.1.2010 lähtien liitetty osaksi Helsingin yliopiston kemian laitosta. Uusi yliopistolaki on merkittävällä tavalla muuttanut yliopistojen oikeudellista asemaa. Yliopistot ovat kyseisen lain mukaan itsenäisiä oikeushenkilöitä eli julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiöyliopistoja. Täten esitetyt muutokset liittyvät myös yliopistojen uuteen itsenäiseen asemaan. Instituutin tehtävät ovat muuttuneet yliopistolain muutok-

sen myötä julkisiksi tehtäviksi, joista on säädettävä lailla.

Instituutille ei Helsingin yliopiston ilmoittaman tiedon mukaan hyväksyttyä uutta johtosääntöä ennen tämän lain muutosta. Tästäkin syystä on tärkeää, että laissa tarkennetaan instituutin asema. Helsingin yliopiston kanslerin 16 päivänä kesäkuuta 1994 vahvistamaan Kemiällisen asean kieltosopimuksen valvontalaitoksen johtosääntöön tehtiin edellisen kerran muutoksia 16 päivänä lokakuuta 2001. Kyseisen johtosäännön 3 §:n mukaan laitoksen (nykyisen instituutin) toimintaa ohjaa ja valvoo johtokunta, johon kuuluu kahdeksan jäsentä. Ulkoasiainministeriö nimittää jäsenistä kolme, yliopiston konsistori kolme ja puolustushallinto yhden. Lisäksi laitoksen henkilökunta valitsee keskuudestaan yhden jäsenen. Johtokunnan toimikausi oli edellisen johtosäännön mukaisesti kolme vuotta. Lisäksi johtosäännön 3 §:n mukaan ulkoasiainministeriö valitsee johtokunnan puheenjohtajan ja konsistori varapuheenjohtajan.

Instituutilla ehdotetaan vastaisuudessaakin olevan johtokunta, joka koostuu kahdeksasta jäsenestä. Lakisäateisistä viranomaistehtävistä johtuen nähdään tarpeelliseksi, että ulkoasiainministeriö nimittää myös vastaisuudessa kolme johtokunnan jäsenistä. Samalla esitetään, että Helsingin yliopiston rehtori nimittää jatkossa kolme muuta johtokunnan jäsentä. Puolustushallinto nimittäisi aikaisempaan tapaan yhden jäsenen, samoin instituutin henkilökunta valitsisi keskuudestaan yhden jäsenen.

Samoin ehdotetaan, että ulkoasiainministeriö nimittää aikaisempaan tapaan johtokunnan puheenjohtajan, ottaen huomioon instituutin asema ja sen lakisäateiset viranomaistehtävät. Yliopiston lainmuutoksen myötä olisi johdonmukaista, että varapuheenjohtajan valitsee jatkossa Helsingin yliopiston rehtori. Johtokunnan toimikausi ehdotetaan muutettavaksi aikaisemmasta kolmesta neljään vuoteen, jolloin tämä olisi johdonmukainen Helsingin yliopiston uuteen johtosääntöön 12 §:ään nähden. Kyseisessä pykälässä todetaan erillisten laitosten ja yhteisten laitosten hallinnon osalta, että johtokunnan toimikausi on neljä vuotta.

Instituutin lakisääteisten viranomaistehtävien johdosta nähdään tarpeelliseksi täsmen- tää, että instituutin johtokunta päättää myös vastaisuudessa määrärahojen käytön suunta- viivoista ja hyväksyy instituutin toiminta- ja käyttösuunnitelmat sekä toiminta- ja talous- kertomukset. Aikaisempaan tapaan ulkoasi- ainministeriö ja instituutti laativat vuosittain erillisen sopimuksen instituutin yleissopi- mukseen liittyvien tehtävien hoitamisesta.

3 a §. Toiminnanharjoittajan määritelmä. Tässä yhteydessä esitetään toiminnanharjoit- tajan selvää määrittämistä uudessa pykälässä. Lakiehdotuksessa käytetty toiminnanharjoit- tajan käsite vastaa kemikaalilain (744/1989) 14 §:ään sisältyvää määritelmää ja käsittee- seen on viitattu myös voimassa olevassa yleissopimuksessa. Toiminnanharjoittajaan viitataan tämän esityksen seuraavissa pykä- lissä: 4 §, 4 b ja 4 c §, 5 § ja 11 §.

4 b §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentissa esitetään lisäystä kemian alan toiminnanharjoittajan ilmoitusvelvollisuudes- ta koskien Kemiallisen aseiden yleissopimuk- sen kemikaaliliitteen luettelon 1 kemikaaleja.

Luettelon 1 kemikaalit ovat yleissopimuk- sen alaisista kemikaaleista vaarallisimpia. Tästä syystä esitetään tarkennusta, jonka mu- kaan toiminnanharjoittajien, mukaan lukien tutkimuslaitosten, on ilmoitettava instituutil- le, mikäli ne tuottavat, hankkivat, säilyttävät ja käyttävät luettelossa 1 mainittuja kemikaa- leja ja lähtöaineita riippumatta luettelon 1 si- sältämien kemikaalien yhteenlasketusta mää- rästä vuodessa. Ilmoitus tehdään kultakin ka- lenterivuodelta sitä seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Yleissopimus edellyttää, että kaikki sopi- muksen jäsenvaltiot asettavat tehokkaita ra- joituksia toiminnanharjoittajilleen kemikaali- liitteen 1 luettelon kemikaalien käytön sääte- lemiseksi. Muutoksen ei nähdä vaikuttavan merkittävästi kemianteollisuuteen, sillä insti- tuutti kerää vuosittaisessa, teollisuudelle lä- hettämässään kemikaaleja koskevassa kyse- lyssä tietoa kemiallisen aseiden yleissopimuk- sen luettelon 1 kemikaaleista. Lisäyksen tar- koituksena on parantaa tiedonsaantia ja kan- sallista turvallisuutta siten, että myös tutki- muslaitokset veloitettaisiin ilmoittamaan lu- ettelon 1 kemikaaleihin liittyvästä toiminnas- taan kansalliselle viranomaiselle. Samalla vahvistetaan Suomen sitoutumista YK:n tur-

vallisuusneuvoston päätöslauselma 1540 asettamiin velvoitteisiin.

Muutoin 4 b §:ään ei ehdoteta uusia ilmoi- tusvelvoitteita, sillä nykyinen lainsäädäntö antaa kansalliselle viranomaiselle tarvittavat välineet tiedon keräämiseksi ja kattaa Kemi- allisten aseiden kieltojärjestön hyväksymät asiaa koskevat päätökset (C-14/DEC.4 ja EC- MX/DEC.1). Muita ilmoitusvelvoitteita kos- kevia päätöksiä ei ole hyväksytty Kemiallisten aseiden kieltojärjestössä. Jatkossakin pää- töksiä tulisi tarkastella ottaen huomioon ole- massa oleva kansallinen lainsäädäntö ja sen kattavuus.

Ilmoitusvelvoitteet säilyvät täten muuttu- mattomina 4 b §:n muiden momenttien osal- ta, sisältäen ilmoitusvelvollisuuden luettelon 2 ja 3 mainittujen kemikaalien osalta. Luette- lo 2 sisältää 2A, 2A* ja 2B-kemikaalit.

5 §. Tarkastus- ja valvontaoikeudet. Pykä- län 4 momentti ehdotetaan muutettavaksi si- ten, että se vastaa perustuslakivaliokunnan kannanottojen mukaista käytäntöä. Tästä syystä ehdotetaan käytettäväksi ilmaisua "py- syväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat".

8 §. Salassapitovelvollisuus. Pykälässä on säädetty, että kemiallisten aseiden kieltojär- jestöltä saatuja luottamuksellisiksi määritel- tyjä tietoja ei saa paljastaa tai käyttää yleis- sopimuksen vastaisesti. Pykälää ehdotetaan tarkennettavaksi salassapitovelvoitteen osalta siten, että siinä määritellään selvästi salassa- pitovelvollisuuden kohdistuvan 2 §:ssä tar- koitettuihin viranomaisiin.

Ehdotettu lisäys olisi siten seuraava: "Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julki- suudesta annetussa laissa säädetään, 2 §:ssä tarkoitettujen viranomaisten Kemiallisten aseiden kieltojärjestöltä saamat järjestön luottamuksellisiksi määrittelemät tiedot ovat salassa pidettäviä, eikä tietoja saa paljastaa tai käyttää yleissopimuksen vastaisesti".

10 §. Kemikaalien tuonti ja vienti. Pykälän 1 momentissa päivitetään kemikaalien tuon- tia ja vientiä koskien neuvoston asetus (EY) kaksikäyttötuotteiden vientiä, siirtoa, välitys- tä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvon- tajärjestelmän perustamisesta siten, että lais- sa viitataan ajankohtaiseen asetukseen (EY) N:o 428/2009.

Pykälän 2 momentissa Euroopan yhteisö on korvattu Lissabonin sopimuksen voimaan- tuleminen myötä Euroopan unionilla.

11 §. *Valvontaviranomaisen kiellot ja määräykset.* Pykälässä on viitattu 7 §:ään, joka on kuitenkin kumottu lailla 485/2007. Tästä syystä viittaus ehdotetaan poistettavaksi. Lisäksi pykälästä ehdotetaan poistettavaksi ilmaisut ”määräyksistä”, koska niiden tarkoitusperä on tässä yhteydessä epäselvä.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan syyskuun 2010.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain (346/1997) 2 §, 4 §:n 1 momentti, 4 a §:n 2 ja 3 momentti, 4 b ja 4 c §, 5 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto ja 4–6 momentti, 8 §, 10 §:n 1 ja 2 momentti ja 11 §,

sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laeissa 485/2007 ja 793/2009, 4 §:n 1 momentti, 4 b §, 4 c §, 5 §:n 5 ja 6 momentti sekä 10 §:n 1 ja 2 momentti laissa 485/2007, 2 §:n 5 momentti ja 4 a §:n 2 ja 3 momentti laissa 793/2009 ja 8 § osaksi laissa 623/1999, sekä

lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

2 §

Viranomaiset

Yleissopimuksen ylin täytäntöönpanoviranomainen, jolle kuuluu yleissopimuksen soveltamisen ja valvonnan ylin johto, on Suomessa ulkoasiainministeriö.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimiva Kemiällisen aseiden kieltosopimuksen instituutti (VERIFIN), jäljempänä *instituutti*, toimii ulkoasiainministeriön ohjauksessa yleissopimuksen VII artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena yhteistyön tekemiseksi Kemiällisten aseiden kieltojärjestön ja muiden sopimusvaltioiden kanssa. Instituutti antaa ulkoasiainministeriölle asiantuntijapua yleissopimuksen määräysten noudattamisessa ja toimeenpanossa sekä huolehtii tiettyjen yleissopimuksen määräysten toimeenpanosta Suomessa siten kuin tässä laissa säädetään.

Tarkempia säännöksiä instituutin yleissopimukseen liittyvien tässä laissa mainittujen tehtävien sisällöstä ja niiden toteuttamisesta

voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Instituutin hallinnosta, taloudesta ja mahdollisista muista tehtävistä määrätään sen johtosäännössä ja työjärjestyksessä huomioiden instituutin asema kansallisena viranomaisena.

Instituutilla on johtokunta, joka ohjaa ja valvoo sen toimintaa. Johtokuntaan kuuluu kahdeksan jäsentä. Ulkoasiainministeriö nimittää jäsenistä kolme, Helsingin yliopiston rehtori kolme ja puolustushallinto yhden. Lisäksi instituutin henkilökunta valitsee keskuudestaan yhden jäsenen. Johtokunnan toimikausi on neljä vuotta. Ulkoasiainministeriö valitsee johtokunnan puheenjohtajan ja rehtori varapuheenjohtajan.

Instituutin johtokunta päättää määrärahojen käytön suuntaviivat ja hyväksyy instituutin toiminta- ja käyttösuunnitelmat sekä toiminta- ja talouskertomukset.

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivaltionnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/1990) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus toimii 4 §:ssä tarkoitettuna lupaviranomaisena.

3 a §

Toiminnanharjoittajan määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan *toiminnanharjoittajalla* kemikaalilaissa (744/1989) tarkoitettua toiminnanharjoittajaa.

4 §

Luvanvarainen toiminta

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuottaminen, hankkiminen, säilyttäminen ja käyttäminen, jos 1 luettelon sisältämien kemikaalien yhteismäärä toiminnanharjoittajaa ja laitosta kohden on enemmän kuin 100 grammaa vuodessa, ovat sallittuja Suomessa vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla. Luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuonti ja toimitus Suomen alueelle ovat määrätistä riippumatta sallittuja vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla. Lupaa ei kuitenkaan vaadita instituutilta eikä Puolustusvoimien Teknilliseltä Tutkimuslaitokselta.

4 a §

Luvan myöntämisen edellytykset ja lupapäätös

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus toimittaa lupahakemuksen instituutille, joka antaa asiantuntijalausunnon siitä, täyttyvätkö luvan myöntämisen edellytykset.

Päätös luvan myöntämisestä on tehtävä viipymättä, kuitenkin viimeistään 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on saanut instituutin lausunnon ja riittävän selvityksen luvan myöntämistä varten.

4 b §

Ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava instituutille, jos se tuottaa, hankkii, säilyttää ja käyttää luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita riippumatta luettelon 1 sisältämien kemikaalien yhteenlasketusta määrästä vuodessa. Ilmoitus pitää tehdä kultakin kalenterivuodelta sitä seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajan on vuosittain tammikuun loppuun mennessä ilmoitettava instituutille seuraavat tiedot edelliseltä kalenterivuodelta:

1) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn, kulutuksen, viennin ja tuonnin määrät;

2) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon, viennin ja tuonnin määrät.

Jos toiminnanharjoittaja on kalenterivuoden aikana tuottanut yhteensä yli 200 tonnia yleissopimuksen todentamisliitteessä tarkoitettua erillistä orgaanista kemikaalia tai yli 30 tonnia fosforia, rikkiä tai fluoria sisältävää erillistä orgaanista kemikaalia, hänen on ilmoitettava siitä instituutille kalenterivuoden päättymistä seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajan on vuosittain 15 päivään syyskuuta mennessä ilmoitettava instituutille seuraavalta kalenterivuodelta:

1) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn ja kulutuksen arvioidut määrät;

2) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon arvioidut määrät.

Instituutille tehtävien ilmoitusten sisällöstä ja niihin liitettävästä selvityksestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

4 c §

Tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on annettava instituutille muut yleissopimuksessa asetettujen

velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi tarvittavat tiedot. Instituutin on pyydettävä tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja kirjallisesti, asetettava kohtuullinen määräaika tietojen antamiselle sekä ilmoitettava pyynnösään, mihin yleissopimuksen määräykseen pyyntö perustuu.

5 §

Tarkastus- ja valvontaoikeudet

Yleissopimuksen VI ja IX artiklan mukaisen tarkastusten toimittamiseksi ulkoasiainministeriöllä ja 2 §:n 2 momentissa mainitulla instituutilla sekä, ulkoasiainministeriön edustajan läsnä ollessa, Kemiallisten aseiden kieltojärjestön tarkastajilla ja yleissopimuksen IX artiklan 12 kappaleessa tarkoitettulla tarkkailijalla on oikeus yleissopimuksen mukaisesti:

- 1) päästä sellaiselle alueelle tai sellaiseen rakennukseen, tehtaaseen tai muuhun laitokseen, joka yleissopimuksen mukaisesti voidaan tarkastaa;
- 2) pysäyttää ja tarkastaa tarkastettavaan kohteeseen menevää ja sieltä tulevaa tavara-liikennettä;
- 3) saada tai ottaa näytteitä sekä valokuvia tai muita kuvattalenteita tarkastuksen kohteesta;
- 4) tuoda tarkastettavaan kohteeseen mittauslaitteita tai muita teknisiä laitteita, jotka ovat tarpeen tietojen hankkimiseen tai rekisteröimiseen, sekä käyttää siellä olevia tällaisia laitteita;
- 5) saada tarkastettavan kohteen toiminnanharjoittajalta tai tämän palveluksessa olevalta tarkastuksen toimittamiseksi tarpeelliset tiedot.

Tarkastusta ei saa kuitenkaan toimittaa pyyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Instituutti teettää turvallisuus selvitykset Kemiallisten aseiden kieltojärjestön tarkastushenkilökunnasta, hyväksyy kieltojärjestön ehdottaman tarkastushenkilökunnan Suomessa toteutettaville tarkastuksille, toimii ulkoasiainministeriön edustajana yleissopimuksen VI artiklan mukaisissa tarkastuksissa ja on ulkoasiainministeriön edustajan ohella läsnä

IX artiklan mukaisissa tarkastuksissa sekä esittää tarvittaessa ulkoasiainministeriölle tarkastuksen toimittamista tapauksissa, joissa syntyy epäilystä yleissopimuksen noudattamatta jättämisestä.

Jos instituutti katsoo, ettei se voi hyväksyä kieltojärjestön ehdottamaa tarkastushenkilökuntaa tai turvallisuus selvitystä, sen on siirrettävä asia ulkoasiainministeriön ratkaistavaksi. Turvallisuus selvityksen tekemisestä säädetään turvallisuus selvityksistä annetussa laissa (177/2002).

8 §

Salassapitovelvollisuus

Kemiallisten aseiden kieltojärjestöltä saatu ja luottamukselliseksi määriteltyjä tietoja ei saa paljastaa tai käyttää yleissopimuksen vastaisesti. Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, 2 §:ssä tarkoitettujen viranomaisten Kemiallisten aseiden kieltojärjestöltä saamat järjestön luottamukselliseksi määrittelemät tiedot ovat salassa pidettäviä, eikä tietoja saa paljastaa tai käyttää yleissopimuksen vastaisesti.

10 §

Kemikaalien tuonti ja vienti

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa tuoda muista kuin sopimuspuolena olevista valtioista. Tämä kielto ei kuitenkaan koske näytteitä, jotka instituutti tai Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos ulkoasiainministeriötä etukäteen kuultuaan vastaanottaa yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kemikaalien todentamiseen liittyviä tutkimuksia varten. Kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin. Kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin muuten kuin kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) ja kak-

sikäyttötuoiteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 428/2009 säädetyin poikkeuksin.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita saa viedä Euroopan unionin ulkopuolelle ja toimittaa toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon vain tutkimustarkoituksiin, lääketieteellisiin tai farmaseuttisiin tarkoituksiin taikka suojelutarkoituksiin puolustusministeriön myöntämällä maastavientiluvalla. Risiin ja saksitoksiinin vientiin ja toimittamiseen on kuitenkin oltava ulkoasiainministeriön myöntämä vientilupa. Maastavientilupaa ja vientilupaa on haettava viimeistään 45 vuorokautta ennen viennin tai toimituksen aiottua ajankohtaa.

11 §

Valvontaviranomaisen kiellot ja määräykset

Jos toiminnanharjoittaja rikkoo 4 §:n säännöksiä, ulkoasiainministeriö tai asianomainen valvontaviranomainen, ei kuitenkaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu instituutti, voi kieltää toiminnanharjoittajaa jatkamasta säännösten vastaista menettelyä tai määrätä toiminnanharjoittajaa, muutoin täyttämään säännöksissä säädetyt velvoitteet.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Naantalissa 24 päivänä kesäkuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ulkoasiainministerin sijainen
Pääministeri Mari Kiviniemi

Laki

kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain (346/1997) 2 §, 4 §:n 1 momentti, 4 a §:n 2 ja 3 momentti, 4 b ja 4 c §, 5 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto ja 4–6 momentti, 8 §, 10 §:n 1 ja 2 momentti ja 11 §,

sellaisina kuin niistä ovat 2 § osaksi laeissa 485/2007 ja 793/2009, 4 §:n 1 momentti, 4 b §, 4 c §, 5 §:n 5 ja 6 momentti sekä 10 §:n 1 ja 2 momentti laissa 485/2007, 2 §:n 5 momentti ja 4 a §:n 2 ja 3 momentti laissa 793/2009 ja 8 § osaksi laissa 623/1999, sekä

lisätään lakiin uusi 3 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

2 §

Viranomaiset

Yleissopimuksen ylin täytäntöönpanoviranomainen, jolle kuuluu yleissopimuksen soveltamisen ja valvonnan ylin johto, on Suomessa ulkoasiainministeriö.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimiva Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos toimii ulkoasiainministeriön ohjauksessa yleissopimuksen VII artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena yhteistyön tekemiseksi Kemiallisten aseiden kieltojärjestön ja muiden sopimusvaltioiden kanssa. Valvontalaitos antaa ulkoasiainministeriölle asiantuntija-apua yleissopimuksen määräysten noudattamisessa ja toimeenpanossa sekä huolehtii tiettyjen yleissopimuksen määräysten toimeenpanosta Suomessa siten kuin tässä laissa säädetään.

Tarkempia säännöksiä Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitoksen yleissopimukseen liittyvien tehtävien sisällöstä ja niiden toteuttamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Valvontalaitoksen hal-

Ehdotus

2 §

Viranomaiset

Yleissopimuksen ylin täytäntöönpanoviranomainen, jolle kuuluu yleissopimuksen soveltamisen ja valvonnan ylin johto, on Suomessa ulkoasiainministeriö.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimiva Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen *instituutti (VERIFIN)*, jäljempänä *instituutti*, toimii ulkoasiainministeriön ohjauksessa yleissopimuksen VII artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena yhteistyön tekemiseksi Kemiallisten aseiden kieltojärjestön ja muiden sopimusvaltioiden kanssa. *Instituutti* antaa ulkoasiainministeriölle asiantuntija-apua yleissopimuksen määräysten noudattamisessa ja toimeenpanossa sekä huolehtii tiettyjen yleissopimuksen määräysten toimeenpanosta Suomessa siten kuin tässä laissa säädetään.

Tarkempia säännöksiä *instituutin* yleissopimukseen liittyvien *tässä laissa mainittujen* tehtävien sisällöstä ja niiden toteuttamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. *Instituutin* hallinnosta, *taloudesta* ja mahdol-

linnosta ja mahdollisista muista tehtävistä määrätään laitoksen johtosäännössä.

lisistä muista tehtävistä määrätään sen johtosäännössä ja työjärjestyksessä huomioiden instituutin asema kansallisena viranomaisena.

Instituutilla on johtokunta, joka ohjaa ja valvoo sen toimintaa. Johtokuntaan kuuluu kahdeksan jäsentä. Ulkoasiainministeriö nimittää jäsenistä kolme, Helsingin yliopiston rehtori kolme ja puolustushallinto yhden. Lisäksi instituutin henkilökunta valitsee keskuudestaan yhden jäsenen. Johtokunnan toimikausi on neljä vuotta. Ulkoasiainministeriö valitsee johtokunnan puheenjohtajan ja rehtori varapuheenjohtajan.

Instituutin johtokunta päättää määrärahojen käytön suuntaviivat ja hyväksyy instituutin toiminta- ja käyttösuunnitelmat sekä toiminta- ja talouskertomukset.

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivonnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/1990) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Yleissopimuksen edellyttämästä vientivonnasta vastaa ulkoasiainministeriö. Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/1990) soveltamisalaan kuuluvista tehtävistä vastaa kuitenkin puolustusministeriö.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus toimii 4 §:ssä tarkoitettuna lupaviranomaisena.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus toimii 4 §:ssä tarkoitettuna lupaviranomaisena.

3 a §

Toiminnanharjoittajan määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan toiminnanharjoittajalla kemikaalilaissa (744/1989) tarkoitettua toiminnanharjoittajaa.

4 §

Luvanvarainen toiminta

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuottaminen, hankkiminen, säilyttäminen ja käyttäminen, jos 1 luettelon sisältämien kemikaalien yhteismäärä toiminnanharjoittajaa ja laitosta kohden on enemmän kuin 100 grammaa vuodessa, ovat sallittuja Suomessa vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla. Luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuonti ja toimi-

4 §

Luvanvarainen toiminta

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden tuottaminen, hankkiminen, säilyttäminen ja käyttäminen, jos 1 luettelon sisältämien kemikaalien yhteismäärä toiminnanharjoittajaa ja laitosta kohden on enemmän kuin 100 grammaa vuodessa, ovat sallittuja Suomessa vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla. Luettelossa 1 mainittujen kemikaalien ja lähtöaineiden

tus Suomen alueelle ovat määrästä riippumatta sallittuja vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla. Lupaa ei kuitenkaan vaadita Kemiallisen aseiden kiellettyjen valvontalaitokselta eikä Puolustusvoimien Teknilliseltä Tutkimuslaitokselta.

tuonti ja toimitus Suomen alueelle ovat määrästä riippumatta sallittuja vain Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen luvalla. Lupaa ei kuitenkaan vaadita *instituutilta* eikä Puolustusvoimien Teknilliseltä Tutkimuslaitokselta.

4 a §

Luvan myöntämisen edellytykset ja lupapäätös

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus toimittaa lupahakemuksen Kemiallisen aseiden kiellettyjen valvontalaitokselle, joka antaa asiantuntijalausunnon siitä, täytyvätkö luvan myöntämisen edellytykset.

Päätös luvan myöntämisestä on tehtävä viipymättä, kuitenkin viimeistään 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on saanut valvontalaitoksen lausunnon ja riittävän selvityksen luvan myöntämistä varten.

4 a §

Luvan myöntämisen edellytykset ja lupapäätös

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus toimittaa lupahakemuksen *instituutille*, joka antaa asiantuntijalausunnon siitä, täytyvätkö luvan myöntämisen edellytykset.

Päätös luvan myöntämisestä on tehtävä viipymättä, kuitenkin viimeistään 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on saanut *instituutin* lausunnon ja riittävän selvityksen luvan myöntämistä varten.

4 b §

Ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on vuosittain tammikuun loppuun mennessä ilmoitettava Kemiallisen aseiden kiellettyjen valvontalaitokselle seuraavat tiedot edelliseltä kalenterivuodelta:

- a) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn, kulutuksen, viennin ja tuonnin määrät; *sekä*
- b) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon, viennin ja tuonnin määrät.

4 b §

Ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava instituutille, jos se tuottaa, hankkii, säilyttää ja käyttää luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita riippumatta luettelon 1 sisältämien kemikaalien yhteenlasketusta määrästä vuodessa. Ilmoitus pitää tehdä kultakin kalenterivuodelta sitä seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajan on vuosittain tammikuun loppuun mennessä ilmoitettava *instituutille* seuraavat tiedot edelliseltä kalenterivuodelta:

- 1) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn, kulutuksen, viennin ja tuonnin määrät;
- 2) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon, viennin ja tuonnin määrät.

Jos toiminnanharjoittaja on kalenterivuoden aikana tuottanut yhteensä yli 200 tonnia yleissopimuksen todentamisliitteessä tarkoitettua erillistä orgaanista kemikaalia tai yli 30 tonnia fosforia, rikkiä tai fluoria sisältävää erillistä orgaanista kemikaalia, hänen on ilmoitettava siitä valvontalaitokselle kalenterivuoden päättymistä seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajan on vuosittain 15 päivään syyskuuta mennessä ilmoitettava valvontalaitokselle seuraavalta kalenterivuodelta:

a) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn ja kulutuksen arvioidut määrät; *sekä*

b) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon arvioidut määrät.

Valvontalaitokselle tehtävien ilmoitusten sisällöstä ja niihin liitettävästä selvityksestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

4 c §

Tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on annettava Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitokselle muut yleissopimuksessa asetettujen velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi tarvittavat tiedot. Valvontalaitoksen on pyydetty tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja kirjallisesti, asetettava kohtuullinen määräaika tietojen antamiselle sekä ilmoitettava pyynnössään, mihin yleissopimuksen määräykseen pyyntö perustuu.

5 §

Tarkastus- ja valvontaoikeudet

Yleissopimuksen VI ja IX artiklan mukaisen tarkastusten toimittamiseksi ulkoasiainministeriöllä ja 2 §:n 2 momentissa mainitulla laitoksella sekä, ulkoasiainministeriön edustajan läsnä ollessa, Kemiallisten aseiden kieltöjärjestön tarkastajilla ja yleissopimuksen IX artiklan 12 kappaleessa tarkoitettulla tarkkailijalla on oikeus yleissopimuksen mukaisesti:

Jos toiminnanharjoittaja on kalenterivuoden aikana tuottanut yhteensä yli 200 tonnia yleissopimuksen todentamisliitteessä tarkoitettua erillistä orgaanista kemikaalia tai yli 30 tonnia fosforia, rikkiä tai fluoria sisältävää erillistä orgaanista kemikaalia, hänen on ilmoitettava siitä *instituutille* kalenterivuoden päättymistä seuraavan tammikuun loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajan on vuosittain 15 päivään syyskuuta mennessä ilmoitettava *instituutille* seuraavalta kalenterivuodelta:

1) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainitun kemikaalin tuotannon, käsittelyn ja kulutuksen arvioidut määrät;

2) yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 3 mainitun kemikaalin tuotannon arvioidut määrät.

Instituutille tehtävien ilmoitusten sisällöstä ja niihin liitettävästä selvityksestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

4 c §

Tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on annettava *instituutille* muut yleissopimuksessa asetettujen velvoitteiden noudattamisen valvomiseksi tarvittavat tiedot. *Instituutin* on pyydetty tässä pykälässä tarkoitettuja tietoja kirjallisesti, asetettava kohtuullinen määräaika tietojen antamiselle sekä ilmoitettava pyynnössään, mihin yleissopimuksen määräykseen pyyntö perustuu.

5 §

Tarkastus- ja valvontaoikeudet

Yleissopimuksen VI ja IX artiklan mukaisen tarkastusten toimittamiseksi ulkoasiainministeriöllä ja 2 §:n 2 momentissa mainitulla *instituutilla* sekä, ulkoasiainministeriön edustajan läsnä ollessa, Kemiallisten aseiden kieltöjärjestön tarkastajilla ja yleissopimuksen IX artiklan 12 kappaleessa tarkoitettulla tarkkailijalla on oikeus yleissopimuksen mukaisesti:

1) päästä sellaiselle alueelle tai sellaiseen rakennukseen, tehtaaseen tai muuhun laitokseen, joka yleissopimuksen mukaisesti voidaan tarkastaa,

2) pysäyttää ja tarkastaa tarkastettavaan kohteeseen menevää ja sieltä tulevaa tavara-liikennettä,

3) saada tai ottaa näytteitä sekä valokuvia tai muita kuvatalenteita tarkastuksen kohteesta,

4) tuoda tarkastettavaan kohteeseen mittauslaitteita tai muita teknisiä laitteita, jotka ovat tarpeen tietojen hankkimiseen tai rekisteröimiseen, sekä käyttää siellä olevia tällaisia laitteita *sekä*

5) saada tarkastettavan kohteen toiminnanharjoittajalta tai tämän palveluksessa olevalta tarkastuksen toimittamiseksi tarpeelliset tiedot.

Tämä pykälä ei oikeuta yksityisasuntoon kohdistuvaan tarkastukseen.

Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos teettää turvallisuusselvitykset Kemiallisten aseiden kieltojärjestön tarkastushenkilökunnasta, hyväksyy kieltojärjestön ehdottaman tarkastushenkilökunnan Suomessa toteutettaville tarkastuksille, toimii ulkoasiainministeriön edustajana yleissopimuksen VI artiklan mukaisissa tarkastuksissa ja on ulkoasiainministeriön edustajan ohella läsnä IX artiklan mukaisissa tarkastuksissa sekä esittää tarvittaessa ulkoasiainministeriölle tarkastuksen toimittamista tapauksissa, joissa syntyy epäilystä yleissopimuksen noudattamatta jättämisestä.

Jos valvontalaitos katsoo, ettei se voi hyväksyä kieltojärjestön ehdottamaa tarkastushenkilökuntaa tai turvallisuusselvitystä, sen on siirrettävä asia ulkoasiainministeriön ratkaistavaksi. *Tarkastushenkilökunnan* turvallisuusselvitysten tekemiseen sovelletaan turvallisuusselvityksistä annettua lakia (177/2002).

8 §

Salassapitovelvollisuus

Kemiallisten aseiden kieltojärjestöltä saatuja luottamukselliseksi määriteltyjä tietoja ei saa paljastaa tai käyttää yleissopimuksen vastaisesti.

1) päästä sellaiselle alueelle tai sellaiseen rakennukseen, tehtaaseen tai muuhun laitokseen, joka yleissopimuksen mukaisesti voidaan tarkastaa;

2) pysäyttää ja tarkastaa tarkastettavaan kohteeseen menevää ja sieltä tulevaa tavara-liikennettä;

3) saada tai ottaa näytteitä sekä valokuvia tai muita kuvatalenteita tarkastuksen kohteesta;

4) tuoda tarkastettavaan kohteeseen mittauslaitteita tai muita teknisiä laitteita, jotka ovat tarpeen tietojen hankkimiseen tai rekisteröimiseen, sekä käyttää siellä olevia tällaisia laitteita;

5) saada tarkastettavan kohteen toiminnanharjoittajalta tai tämän palveluksessa olevalta tarkastuksen toimittamiseksi tarpeelliset tiedot.

Tarkastusta ei saa kuitenkaan toimittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Instituutti teettää turvallisuusselvitykset Kemiallisten aseiden kieltojärjestön tarkastushenkilökunnasta, hyväksyy kieltojärjestön ehdottaman tarkastushenkilökunnan Suomessa toteutettaville tarkastuksille, toimii ulkoasiainministeriön edustajana yleissopimuksen VI artiklan mukaisissa tarkastuksissa ja on ulkoasiainministeriön edustajan ohella läsnä IX artiklan mukaisissa tarkastuksissa sekä esittää tarvittaessa ulkoasiainministeriölle tarkastuksen toimittamista tapauksissa, joissa syntyy epäilystä yleissopimuksen noudattamatta jättämisestä.

Jos *instituutti* katsoo, ettei se voi hyväksyä kieltojärjestön ehdottamaa tarkastushenkilökuntaa tai turvallisuusselvitystä, sen on siirrettävä asia ulkoasiainministeriön ratkaistavaksi. *Turvallisuusselvityksen tekemisestä säädetään* turvallisuusselvityksistä *annetussa laissa* (177/2002).

8 §

Salassapitovelvollisuus

Kemiallisten aseiden kieltojärjestöltä saatuja luottamukselliseksi määriteltyjä tietoja ei saa paljastaa tai käyttää yleissopimuksen vastaisesti. *Sen lisäksi, mitä viranomaisten toi-*

minnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, 2 §:ssä tarkoitettujen viranomaisten Kemiallisten aseiden kieltojärjestöltä saamat järjestön luottamuksellisiksi määrittelemät tiedot ovat salassa pidettäviä, eikä tietoja saa paljastaa tai käyttää yleissopimuksen vastaisesti.

10 §

Kemikaalien tuonti ja vienti

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa tuoda muista kuin sopimuspuolena olevista valtioista. Tämä kieltö ei kuitenkaan koske näytteitä, jotka Kemiallisen aseiden kieltosopimuksen valvontalaitos tai Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos ulkoasiainministeriötä etukäteen kuultuaan vastaanottaa yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kemikaalien todentamiseen liittyviä tutkimuksia varten. Kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin. Kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin muuten kuin kaksikäyttötuoiteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) ja kaksikäyttötuoiteiden ja -teknologian vientiä koskevan yhteisen valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1334/2000 säädettyin poikkeuksin.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita saa viedä Euroopan yhteisön ulkopuolelle ja toimittaa toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon vain tutkimustarkoituksiin, lääketieteellisiin tai farmaseuttisiin tarkoituksiin taikka suojelutarkoituksiin puolustusministeriön myöntämällä maastavientiluvalla. Risiinin ja saksitoksiinin vientiin ja toimittamiseen on kuitenkin oltava ulkoasiainministeriön myöntämä vientilupa. Maastavientilupaa ja vientilupaa on haettava viimeistään 45 vuorokautta ennen viennin tai toimituksen aiottua ajankohtaa.

10 §

Kemikaalien tuonti ja vienti

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 tai 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa tuoda muista kuin sopimuspuolena olevista valtioista. Tämä kieltö ei kuitenkaan koske näytteitä, jotka *instituutti* tai Puolustusvoimien Teknillinen Tutkimuslaitos ulkoasiainministeriötä etukäteen kuultuaan vastaanottaa yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien kemikaalien todentamiseen liittyviä tutkimuksia varten. Kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin. Kemikaaliliitteen luettelossa 2 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita ei saa viedä eikä toimittaa muihin kuin sopimuspuolena oleviin valtioihin muuten kuin kaksikäyttötuoiteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) ja kaksikäyttötuoiteiden vientiä, *siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön* valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 428/2009 säädettyin poikkeuksin.

Yleissopimuksen kemikaaliliitteen luettelossa 1 mainittuja kemikaaleja ja lähtöaineita saa viedä Euroopan *unionin* ulkopuolelle ja toimittaa toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon vain tutkimustarkoituksiin, lääketieteellisiin tai farmaseuttisiin tarkoituksiin taikka suojelutarkoituksiin puolustusministeriön myöntämällä maastavientiluvalla. Risiinin ja saksitoksiinin vientiin ja toimittamiseen on kuitenkin oltava ulkoasiainministeriön myöntämä vientilupa. Maastavientilupaa ja vientilupaa on haettava viimeistään 45 vuorokautta ennen viennin tai toimituksen aiottua ajankohtaa.

11 §

Valvontaviranomaisen kiellot ja määräykset

Jos toiminnanharjoittaja rikkoo 4 tai 7 §:n tai niiden nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, ulkoasiainministeriö tai asianomainen valvontaviranomainen, ei kuitenkaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu valvontalaitos, voi kieltää toiminnanharjoittajaa jatkamasta tai toistamasta säännösten tai määräysten vastaista menettelyä ja määrätä toiminnanharjoittajaa, muutoin täyttämään säännöksissä ja määräyksissä säädetty velvoitteet.

11 §

Valvontaviranomaisen kiellot ja määräykset

Jos toiminnanharjoittaja rikkoo 4 §:n säännöksiä, ulkoasiainministeriö tai asianomainen valvontaviranomainen, ei kuitenkaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu *instituutti*, voi kieltää toiminnanharjoittajaa jatkamasta säännösten vastaista menettelyä tai määrätä toiminnanharjoittajaa, muutoin täyttämään säännöksissä säädetty velvoitteet.

Tämä laki tulee voimaan

kuuta 20 .

päivänä